

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства
Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету геології,
географії, рекреації і туризму
Віліна ПЕРЕСАДЬКО
“18” серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СЕМІНАР З ПРОБЛЕМ РЕКРЕАЦІЇ І ТУРИЗМУ

рівень вищої освіти	перший (<u>бакалаврський</u>)
галузь знань	<u>10 Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106 Географія</u>
освітня програма	<u>Географія рекреації та туризму</u>
вид дисципліни	вибіркова
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«28» серпня 2023 року, протокол № 11

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Скриль І.А., к. геогр. н., доцент кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства
Протокол від «28» серпня 2023 року № 9

Завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

_____ (Людмила НЕМЕЦЬ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія рекреації та туризму»:

Гарант ОПП
_____ (Юлія ПРАСУЛ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від «28» серпня 2023 року № 7

Засідання
~~Голова~~ науково-методичної комісії

факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ *Юлія ПРАСУЛ*
~~Олександр ЖЕМЕРОВ~~
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Семінар з проблем рекреації і туризму» складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів за спеціальністю 106 Географія, освітньо-професійними програмами «Географія рекреації та туризму».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладення навчальної дисципліни – навчити студентів професійно орієнтуватися в головних питаннях сфери рекреації і туризму, сформувати у них розуміння головних підходів та методів для впровадження отриманих знань у практичній діяльності в галузі рекреації та туризму, вивчення теоретичних та методичних основ географії рекреації і туризму, набуття практичних навичок з виявлення проблем туристсько-рекреаційної діяльності та шляхів їх вирішення., ознайомлення студентів з питаннями теорії і практики з організації рекреаційної та туристичної діяльності в Україні.

1.2. Основні завдання вивчення навчальної дисципліни:

- ознайомлення з теоретичними основами рекреації і туризму;
- ознайомлення з основними положеннями щодо видів рекреаційної та туристичної діяльності;
- висвітлення соціально-економічної сутності рекреації і туризму, їх суспільного значення;
- вивчення способів покращення ефективності рекреаційно-туристичної діяльності;
- визначення проблем туристичної галузі на сучасному етапі розвитку;
- вивчення сучасного етапу розвитку рекреаційної та туристської діяльності на всіх ієрархічних рівнях;

1.3. Кількість кредитів – 6.

1.4. Загальна кількість годин – 180.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладення навчальної дисципліни – вивчення теоретичних та методичних основ географії рекреації і туризму, набуття практичних навичок з виявлення проблем туристсько-рекреаційної діяльності та шляхів їх вирішення.

1.2. Основні завдання вивчення навчальної дисципліни:

- розкрити понятійно-термінологічний апарат географії рекреації і туризму;
- розкрити зміст рекреаційної, туристичної діяльності і висвітлити соціально-економічну сутність рекреації і туризму;
- розкрити зміст туристсько-рекреаційних ресурсів, засобів їх використання і оцінки;
- розкрити поняття територіальної рекреаційної системи (ТРС);
- висвітлити механізм рекреаційного районування;
- охарактеризувати сучасний етап розвитку рекреаційної та туристської діяльності на всіх ієрархічних рівнях.
-

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-
Семестр	
7-й	-
Лекції	
12 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
36 год.	-
Лабораторні заняття	
0 год.	-
Самостійна робота	
72 год.	-
Індивідуальні завдання	
0 год.	-

1.6. Заплановані результати навчання.

Сформовані компетентності:

- здатність використовувати професійно профільовані знання з краєзнавства і туризму для практичного дослідження географічних об'єктів, явищ і процесів **(ЗК01)**;
- базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для освоєння загально-професійних дисциплін **(ЗК02, СК2)**;
- здатність організувати професійну роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, орієнтуватися у світовому й національному географічному науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності **(ЗК13)**;
- здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання **(СК6)**;
- знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів **(СК7)**;
- самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати **(СК8)**;

Згідно до вимог освітньо-професійних програм студенти повинні досягти таких результатів навчання:

ПР03. Пояснювати особливості організації географічного простору, оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності, застосовувати базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії на рівні, що дозволяє пояснювати природно-географічні явища і процеси.

ПР07. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.

ПР09. Аналізувати склад і будову природних геосфер на різних просторово-часових масштабах.

Через систему знань та умінь:

Знання: методи дослідження, місце дисципліни в системі географічних та суміжних наук, основні поняття і терміни географії рекреації і туризму, чинники, що впливають на діяльність в сфері туризму та рекреації, проблеми використання туристсько-рекреаційних ресурсів в Україні та Харківській області, туристична інфраструктура, правове регулювання туристичної і рекреаційної діяльності в Україні, розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем.

Уміння: пояснювати роль чинників, що впливають на розвиток туристичної та рекреаційної діяльності, підбирати необхідний фактичний матеріал в процесі практичної діяльності, використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, давати оцінку туристсько-рекреаційним ресурсам; аналізувати стан розвитку рекреаційної та туристичної індустрії в певних рекреаційних районах; виявляти проблеми туристсько-рекреаційної галузі; популяризувати туристські можливості України.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

*Розділ 1. Теоретико-методологічні засади географії рекреації і туризму.
Рекреаційне районування.*

Тема 1. Мета і завдання курсу. Основні поняття і терміни. Рекреація як система уявлень про діяльність людей у вільний час і простір, в якому вона відбувається. Предмет і об'єкт рекреаційної географії на сучасному етапі розвитку української держави. Погляди науковців на об'єкт і предмет рекреаційної географії. Основні завдання науки. Зв'язки рекреаційної географії з іншими дисциплінами. Методи рекреаційної географії. Історія виникнення і розвитку рекреаційної географії в Україні. Основні напрямки рекреаційно-географічних досліджень. Вітчизняні дослідження в галузі рекреаційної географії. Співвідношення понять рекреаційної географії, їх систематизація: рекреація, вільний час, рекреаційні потреби, рекреаційні ресурси, рекреаційна територія, рекреаційний потенціал, рекреаційне освоєння, рекреаційна освоєність території, рекреаційне навантаження. «Туризм»: зміст поняття. Поняття «вільний час» в рекреаційній географії. Співвідношення понять «рекреація», «туризм», «екскурсія», «міграція». Проблеми визначення поняття «туризм». Визначення понять «туризм», «лікування», «відпочинок» як основних форм рекреації, їх трактування на законодавчому та науковому рівнях.

Тема 2. Рекреація і туризм як соціально-економічні явища. Історичні етапи розвитку. Передумови становлення і розвитку рекреації (економічні, соціально-культурні, політичні, наявність рекреаційних ресурсів). Соціально-економічна сутність рекреації. Основні функції рекреації (медико-біологічна, соціально-культурна, економічна). Історичні етапи розвитку рекреації і туризму.

Тема 3. Рекреаційне районування. Територіальна рекреаційна система як об'єкт рекреаційної географії. Мета рекреаційного районування. Визначення поняття рекреаційного району, його характерні властивості. Ознаки рекреаційних районів і

методика їх виділення. Таксономічні одиниці рекреаційного районування. Огляд існуючих прикладів рекреаційного районування України: рекреаційне районування, проведене Московським Інститутом географії (1976), схема розміщення регіональних рекреаційних систем за І.Д. Родічкіним (1978), туристське районування М.П. Крачило (1987), рекреаційно-кліматичне районування розроблене Київським державним університетом (1989), рекреаційне районування за О.І. Шаблієм (1994). Рекреаційні території і тенденції їх розвитку. Поняття територіальної рекреаційної системи (ТРС). Фактори формування ТРС, їх систематизація. Елементи (підсистеми) ТРС: група відпочиваючих, природні та культурно-історичні комплекси, група обслуговуючого персоналу, технічні системи. орган управління. Властивості ТРС (різноманітність, динамічність, комфортність, стійкість, ефективність, ієрархічність, надійність). Типологія ТРС. Типологія за функціями рекреаційної діяльності (лікувальні, оздоровчі, спортивні, пізнавальні ТРС); типологія за ступенем співвідношення в організації відпочинку незмінної природи і технічних систем (урбанізовані і неурбанізовані ТРС); типологія за територіальною орієнтацією (ТРС приміські і ТРС, що розміщуються на міжнародних територіях). Територіальна організація рекреаційної діяльності.

Тема 4. Рекреаційна та туристична діяльність, їх класифікація. Поняття рекреаційної діяльності і рекреаційних потреб суспільства. Рекреаційні потреби як основа організації рекреаційної діяльності. Рекреаційна діяльність відпочиваючих та організаторів відпочинку. Розрізнення і характеристика суспільних, групових і особистих рекреаційних потреб. Взаємодія рекреаційних потреб різних рівнів. Суспільні функції рекреаційної діяльності. Структурні особливості рекреаційної діяльності. Поняття циклів рекреаційної діяльності. Класифікації рекреаційної діяльності за мотивами рекреації, характером використання рекреаційних ресурсів, юридичним статусом, тривалістю, особливостями використання транспортних засобів тощо. Структура рекреаційної діяльності та її обумовленість бюджетом вільного часу, матеріальними можливостями, інтересами рекреантів. Елементарне рекреаційне заняття. основні тенденції в розвитку рекреаційної діяльності.

Тема 5. Інституціональні рівні управління рекреаційною галуззю та туристською діяльністю. Рекреація й охорона навколишнього природного середовища. Санаторно-курортне господарство. Місце і роль в системі розподілу праці. Структура галузі. Міжнародне регулювання і управління рекреаційною галуззю (Всесвітня Туристська Організація). Державне регулювання рекреаційної галузі в Україні. Ринкове регулювання. Маркетинг в туризмі. Основи правового регулювання туристичною та рекреаційною діяльністю в Україні. Рекреація в світовій концепції сталого розвитку. Рекреаційне природокористування, його функції. Санаторно-курортне господарство.

Розділ 2. Проблеми використання туристсько-рекреаційних ресурсів України.

Тема 1. Класифікація та географічна оцінка туристсько-рекреаційних ресурсів.

Підходи до визначення туристичних та туристично-рекреаційних ресурсів. Умови використання туристичних ресурсів: туристський інтерес та туристські враження. Властивості туристичних ресурсів. Підходи до класифікації туристичних ресурсів. Сутнісний підхід до класифікації туристичних ресурсів. Природні та антропогенні ресурси. Класифікація О. Бейдика: природно-географічні, природно-антропогенні, суспільно-історичні, «суперточка-тур», гомогенні, латентні, типу «координата». Діяльнісний підхід до класифікації туристичних ресурсів: туристичні блага, туристичні антропогенні ресурси, туристична інфраструктура. Ціннісний підхід: світова природна та культурна спадщина (список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО), національне культурно-

історичне і природне надбання, туристичні ресурси місцевого значення. Туристичні ресурси в сучасних світових та національних конкурсах-проектах: «Нові сім чудес світу», «Нові сім природних чудес світу», «Сім чудес України», «Сім природних чудес країни» та ін. Класифікація туристичних ресурсів та ступенем використання та за обсягами туристських потоків. Проблеми освоєння та користування туристичними ресурсами. Реєстр туристичних ресурсів. Кадастр туристично-рекреаційних ресурсів. Паспортизацію туристично-рекреаційних ресурсів. Економічна, соціальна та екологічна оцінка туристичних ресурсів. Гранично допустимі щільність та гранично допустиме навантаження.

Тема 2. Природні туристичні ресурси.

Географічна оцінка кліматичних ресурсів. Різновиди кліматичних ресурсів. Характеристика комфортних кліматичних умов: середньодобова температура повітря впродовж певного періоду часу, сніговий покрив, режими ультрафіолетової радіації, іонізації повітря, атмосферного тиску, вологості повітря, опадів, переміщення повітряних мас. Мікроклімат сольових шахт та печер. Кліматичні курорти та курортні місцевості. Географічна оцінка бальнеологічних ресурсів. Характеристика мінеральних вод, грязей та озокериту. Бальнеологічні та бальнеогрязьові курорти та курортні місцевості. Географічна оцінка водних туристичних ресурсів, Характеристика океанів, морів, озер, річок як туристичних ресурсів. Узбережжя як атрактивна туристична зона. Характеристика та види пляжів. Географічна оцінка біотичних туристичних ресурсів. Туристична привабливість лісів, лісостепу, степу, боліт. Природні ландшафти. Паркові зони, заказники та ботанічні пам'ятки природи як атрактивні туристичні об'єкти. Туристична привабливість представників флори і фауни. Ресурси природно-заповідного фонду. Географія природних біосферних заповідників, національних природних парків. Туристична привабливість природно-антропогенних біотичних ресурсів: парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендропарки, ботанічні сади, зоологічні парки, акваріуми та океанарії.

Тема 3. Культурно-історичні ресурси туризму. Світова спадщина ЮНЕСКО.

Сучасні види культурно-історичних ресурсів. Географія найбільш атрактивних культурно-історичних ресурсів України, Європейського туристичного регіону, світу. Культурна спадщина як ресурс туризму, її матеріальні і нематеріальні складові. Фактори, що визначають туристський інтерес до культурно-історичних цінностей. Географічна оцінка археологічних туристичних ресурсів. Туристична привабливість археологічних пам'яток України, Європейського регіону, світу. Архітектурні туристичні ресурси. Туристична привабливість архітектурних пам'яток України. Пам'ятки історії та культури. Туристична привабливість музеїв та музеїв-заповідників. Садиби, фортифікаційні споруди, замкові та монастирські комплекси, як ресурси туризму. Історичні міста. Монументальне мистецтво. Техногенні туристичні ресурси. Етнічні та етнографічні ресурси. Туристський інтерес до етнографічних особливостей населення. Етнічна культура. Традиційні промисли та ремесла. Подієві ресурси. Види родієвих ресурсів та їх географічна характеристика. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО.

Тема 4. Географія рекреаційних видів туризму.

Географічна характеристика купально-пляжного туризму. Інфраструктура купально-пляжного туризму. Географія центрів купально-пляжного туризму в Україні. Географічна характеристика лікувально-оздоровчого туризму. Види лікувально-оздоровчого туризму. Типологія курортів. Географія основних курортів та центрів лікувально-оздоровчого туризму України, Європейського туристичного регіону, світу. Географічна характеристика розважального туризму, різновиди розважального туризму. Географія центрів розважального туризму України. Географічна характеристика круїзного туризму. Види круїзів, круїзні судна. Географія центрів, районів розвитку та маршрутів круїзного туризму в світі.

Тема 5. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні.

Сучасний стан розвитку туризму в Україні. Кризові явища галузі. Державна підтримка розвитку туризму. Основні показники розвитку туризму на сучасному етапі. Проблеми галузі туризму та рекреації. Перспективи розвитку туризму в Україні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1												
Теоретико-методологічні засади географії рекреації і туризму												
Тема 1. Мета і завдання курсу. Основні поняття і терміни	9	1	2			6						
Тема 2. Рекреація і туризм як соціально-економічне явище. Історичні етапи розвитку	13	1	4			8						
Тема 3. Рекреаційне районування. Поняття ТРС	13	1	4			8						
Тема 4. Туристична а рекреаційна діяльність, їх класифікація	14	2	4			8						
Тема 5. Інституціональні рівні управління рекреаційною та туристичною галуззю. Санаторно-курортне господарство	13	1	4			8						
Разом за розділом 1	62	6	18			38						
Розділ 2												
Проблеми використання туристсько-рекреаційних ресурсів												
Тема 1. Класифікація та географічна оцінка туристсько-рекреаційних	14	2	4			8						

ресурсів.													
Тема 2. Природні ТРР.	9	1	2			6							
Тема 3. Культурно-історичні ТРР. Світова спадщина ЮНЕСКО	11	1	4			6							
Тема 4. Географія рекреаційних видів туризму.	13	1	4			8							
Тема 5. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні.	11	1	4			6							
Разом за розділом 2	58	6	18			34							
Усього годин	120	12	36			72							

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Основні поняття і терміни туризму і рекреації	4
2.	Історичні етапи розвитку туризму.	2
3.	Класифікація видів туризму.	4
4.	Розвиток туристичної галузі. Характеристика турпотоків	4
5.	Санаторно-курортне господарство України.	2
6.	Об'єкти природно-заповідного фонду України національного значення.	2
7.	Туристичні ресурси України	8
8.	Туристичні ресурси Харківського регіону	6
9.	Світова спадщина ЮНЕСКО	2
10.	Туристичні регіони світу	2
	Разом	36

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Зовнішні та внутрішні умови та фактори розвитку туризму.	2
2	Туристичний продукт та його складові.	2
3	Специфічні особливості туристичного продукту як товару.	2
4	Критерії та класифікація турів.	2
5	Організація надання послуг туристичними фірмами	2
6	Види туристичних підприємств – туроператори та турагенти.	2
7	Туроператори масового ринку. Спеціалізовані туроператори	2
8	Типи туристів та ознаки їх класифікації.	2
9	Організація рекреаційних послуг.	2
10	Туристська послуга та її значення в сфері послуг.	2

11	Статистика туризму: показники розвитку міжнародного туризму.	2
12	Мультиплікаційний ефект туризму.	2
13	Сталий розвиток туризму та дестинацій.	2
14	Геопросторова модель туризму.	2
15	Питання періодизації історії світового туризму.	2
16	Історія виникнення туристично-екскурсійної справи.	2
17	Характеристика розвитку туризму в світі на сучасному етапі.	2
18	Міжнародне співробітництво в галузі туризму.	2
19	Подорожі в Стародавньому світі та Середньовічній Європі.	2
20	Перші організовані туристичні подорожі в світі.	2
21	Світова туристична політика	2
22	Всесвітня туристична організація: структура, роль та значення у формуванні міжнародних туристських обмінів.	2
23	Міжнародні туристичні організації.	2
24	Міжнародні туристичні організації.	2
25	Міжнародна інтеграція в туризмі.	2
26	Статут ВТО.	2
27	Манільська декларація зі світового туризму.	2
28	Глобальний етичний кодекс туризму.	2
29	Глобальний етичний кодекс туризму.	2
30	Державні програми розвитку туризму.	2
31	Сучасний стан та перспективи розвитку туризму в Україні.	2
32	Показники, що характеризують стан туристичного ринку.	2
33	Порядок ліцензування туристської діяльності.	2
34	Порядок проведення екскурсійної діяльності.	2
35	Державні стандарти України в сфері туризму.	4
	Разом	72

6. Форми та методи навчання

Передбачені лекції та семінарські заняття. Лекції на час обмежень, спричинених воєнним станом можуть проводитися дистанційно у форматі відеоконференції (платформи Zoom, Cisco Webex, GoogleMeet та ін.), студентам надаються питання для самоперевірки та самоконтролю. Семінарські заняття можуть проходитися в дистанційній формі. Усі матеріали і навчально-методичний комплекс представлені у середовищі Office365. Консультації індивідуальні та групові можуть відбуватися дистанційно (з використанням месенджерів Viber, Telegram, електронної пошти тощо).

7. Методи контролю

Передбачені методи контролю: теоретичний захист практичних робіт, поточні проміжні (в т.ч. і тестові) контролю теоретичного матеріалу (як за окремими темами, так і кожної лекції), участь в дискусіях під час лекційних та практичних занять, перевірка ведення конспекту окремих тем.

8. Критерії нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальне завдання										Підсумкова (залікова) контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8- T10	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом		
5	5	5	5	5	5	5	15	10	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку, або екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. - К.: Київ, ун-т, 2001. - 395 с.
2. Закон України „Про внесення змін до Закону України „Про туризм» від 18 листопада 2003 р. № 1282 // Урядовий кур’єр. – 2003. – 25 груд. (№ 244) – С. 15-19.
3. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р.
4. Закон України «Про курорти» від 5.10.2000 р. № 2026
7. Кукурудза М.М. Менеджмент національних парків: Навч. посіб. - Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. -127 с.
8. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг: Геопросторові аспекти. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К.: Альтерпрес, 2003.
9. Мальська М. Я., Худо В. В. Менеджмент туризму. Вступ до спеціальності: Навч. посіб. — Л.: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002.

10. Мальська М. Я., Худо В. В. Туристичний бізнес; теорія і практика: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 424 с.
11. Мальська М. Я., Худо В. В., Цибух В. І. Основи туристичного бізнесу: Навч. посіб. — К.: Центр навчальної літератури, 2004.
12. Маценко Г. О. Книга рекордів України. Природа навколо нас. - Тернопіль: Навчальна книга "Богдан", 2000.
13. Немець Л.М., Лаптев В.Г., Редін В.І., Редіна В.А., Скриль І.А. Методичні рекомендації для виконання дипломних робіт з напрямку «Туризм. Рекреація. Екскурсознавство. Економічна та соціальна географія». – Харків, 2008. – 35 с.
14. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. - К.: Альтерпрес, 2003. - 352 с.
15. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довідник. - К., 1998. - 240 с.
16. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. / В.Л. Петранівський, М.Й. Рутинський./ за ред. проф. Ф.Д. Заставного. – 2-ге вид., виправл. – К: Знання, 2008. – 575 с.
18. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: довідник. – К., 1998. – 240 с.
19. Редіна В.А., Редін В.І., Скриль І.А., Лаптев В.Г., Ключко Л.В. Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Рекреаційна географія». – Харків, 2008. – 47 с.
20. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія: навч. посіб./ Н.В. Фоменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.
21. Федорченко В.Х., Мініч І.М. Туристський словник-довідник: Навч. посіб. – К.: Дніпро, 2000. – 54 с.
22. Холловой Дж. К., Тейлор Н. Туристический бизнес: Пер. с 7-го англ. изд. — К.: Знання, 2007. — 798 с.
23. Царик Л. П., Чернюк Г. В. Природні рекреаційні ресурси: методи оцінки й аналізу. - Тернопіль: Підручники і посібники, 2001.

Допоміжна література

1. Барановський В. А. Екологічний атлас України. - К.: Гео-графіка, 2000.
2. Борейко В. История заповедного дела в Украине. - К., 1995. - 181 с.
3. Генсирук А. С, Нижник М. С, Возняк Р. Р. Рекреационное использование лесов. - К.: Урожай, 1987.
4. Гетьман В. І. Основні завдання і проблеми розвитку екотуризму в національних природних парках і біосферних заповідниках України / Гори і люди (у контексті сталого розвитку): Матеріали міжнар. конф. 14-18 жовтня. - Рахів, 2002. - С. 304-313.
5. Гетьман В. І. Платні рекреаційні послуги установ природно-заповідного фонду України: законодавчі норми та економічні можливості // УГЖ. - 2002. - № 1. - С 58-64.
6. Гетьман В. І. Туризм і збереження довкілля Українських Карпат // Географія та основи економіки в школі. - 2000. - №3. - С 48-52.
7. Долишний М. И., Нудельман М.С., Ткаченко К.К. и др. Карпатский рекреационный комплекс. - К.: Наукова думка, 1984. - 184 с.
8. Заповідники і національні природні парки України. - К.: Вища школа, 1999.
9. Заставний Ф.Д. Географія України: У 2 кн. - Л.: Світ, 1994.
10. Національні природні парки: проблеми становлення та розвитку: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. - Яремча, 2000.
14. Рутинський М.Й. Врахування ландшафтного різноманіття у функціональному зонуванні національних природних парків України / Ландшафти і сучасність: 36. наук, праць. - Київ; Вінниця: Гіпаніс, 2000. - С 98-102.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Зелений туризм (сільський відпочинок в Україні) - www.ruraltourism.com.ua
2. Інформаційно-туристичний центр Рівненщини – www.tourism.rv.ua
3. Інформаційно-туристичний центр Львівщини – www.tourism.lviv.ua
4. Інформаційно-туристичний центр Чернігівщини – www.ch-turizm.com.ua
5. Квебекская декларация по экологическому туризму 22 мая 2002 г. // <http://www.world-ecotourism.org/ruso/globalglobalcodeethicscode documents>
6. Офіційний сайт Міністерства культури і туризму України – www.mincult.gov.ua
7. Офіційний сайт Державного Комітету статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Офіційний туристичний сайт Київщини - www.ko-tourism.gov.ua
9. Портал —Санаторно-курортне лікування – www.crimea-skl.info/
10. Презентаційний туристичний сайт Закарпатської області – www.transcarpathiatour.ua.
11. Презентаційний туристичний сайт Тернопільщини – www.ternotour.com.ua
12. Спілка сприяння сільського зеленого туризму України – www.greentour.com.ua
13. Українська спадщина (Історико-культурна спадщина України: пам'ятники історії, мистецтво, архітектура. Портал Науково-дослідного інституту пам'ятко-охоронних досліджень) – www.heritage.com.ua
14. Українсько-польський туристичний портал, Рада з туризму Карпатського регіону – www.tourism-carpathian.com.ua